

Accountants doorgelicht

In 2001 onderzocht bureau Motivaction het sociale profiel van 'de' accountant. Onlangs werd dit onderzoek herhaald, maar nu voor RA's én AA's. Enkele saillante conclusies.

TOM NIEROP

Ruim twee jaar geleden liet het NIVRA uitzoeken hoe 'de' accountant 'als mens' er uitziet. Of beter, wat zijn of haar sociale profiel, levensinstelling, waarden, normen, kenmerken en drijfveren zijn. Werving van jonge geïnteresseerden in het accountantsberoep en de studie daarvoor is gezien de vraag naar accountants hard nodig. Het afvuren van een schot ongerichte hagel is echter weinig effectief. Met kennis van de accountant 'als mens' in het achterhoofd, kan gericht worden geworven onder die typen scholieren die het meest sporen met dat profiel.

Gemiddelde Nederlander

Met een zelf ontwikkeld model brengt onderzoeksbureau Motivaction mensen onder in sociale milieus, aan de hand van hun ambities, ideeën over maatschappij en politiek, werk en presteren, vrije tijd en sociale relaties. Dat deed het bureau in 2001 ook voor registeraccountants. 'De accountant houdt van luxe, maar is geen

big spender', luidde de geruststellend evenwichtige kop boven het artikel dat er verslag van deed (*de Accountant*, november 2001). Enkele hoofdconclusies: 'Vergeleken met andere hoogopgeleiden zijn onder accountants de moderne burgerij en opwaarts mobiele oververtegenwoordigd.

Het aandeel kosmopolieten en ontplooiers is vergelijkbaar, maar postmaterialisten vind je bij accountants weer relatief minder' (zie kader voor toelichting op deze etiketten). Verder kwam de accountant in vergelijking met andere academici naar voren als de wat behoudender, enigszins gemiddelde Nederlander. Hij is relatief minder tolerant, heeft meer moeite met nieuwe verhoudingen tussen man en vrouw, is minder uitbundig hedonistisch ingesteld en is 'meer de man van law and order dan van vrijheid-blijheid'. Opvallend was wel dat jongere accountants (tot veertig jaar) duidelijk minder behoudend zijn dan hun oudere collega's.

'Vrijer'

Hoe staat het er nu mee? Een radicale transformatie zullen accountants als mens niet hebben doorgemaakt, maar is er - mede onder druk van de commotie rond het beroep - sinds 2001 wellicht toch iets veranderd? Om die vraag te beantwoorden herhaalde Motivaction het onderzoek. Hoe ziet het verschil tussen jong en oud er nu uit? En, een vraag die doordat de NOvAA deze keer als co-opdrachtgever optreedt voor het eerst kan worden beantwoord: zijn er, behalve hun uiteenlopende dress codes (maatpak versus combinatie), ook aantoonbare sociaal-culturele verschillen tussen RA's en AA's? In totaal ondervroegen de onderzoekers dit keer 718 RA's en 292 AA's. Allereerst de verschuivingen sinds 2001. De RA anno nu is relatief oververtegenwoordigd onder de nieuwe conservatieven, kosmopolieten en postmoderne hedonisten. Onder de traditionele en moderne burgerij en de gemaksegeïntereerden zie je ze juist relatief

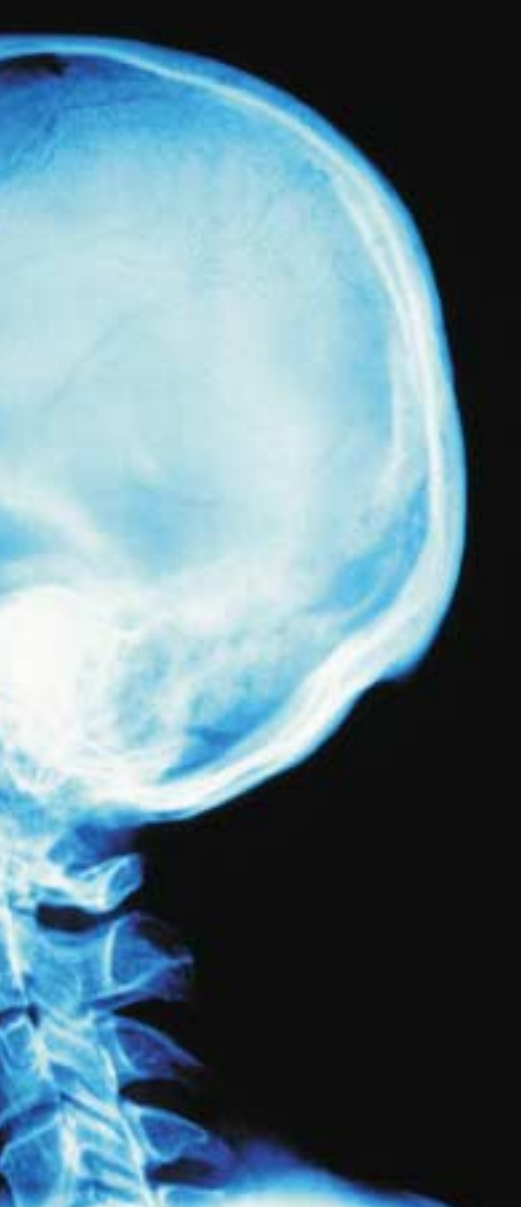

FOTO: FOTOSTOCK

Stellingen

	AA	RA	RA jong	RA oud
- De keuze voor het beroep van accountant is sterk beïnvloed door mijn ouders	10,3%	15,2%	15,6%	15,0%
- De keuze voor het beroep is sterk beïnvloed door de informatie die ik op school kreeg aangereikt	27,1%	30,1%	30,7%	29,8%
- De keuze voor het beroep is sterk beïnvloed door informatie via televisie, kranten en tijdschriften	10,3%	13,0%	12,5%	13,3%
- Ik heb na mijn vervolgstudie de keuze voor het beroep accountant overwogen	59,6%	67,4%	71,9%	63,6%
- Ik had mij op het voortgezet onderwijs een beeld gevormd van het beroep van accountant	43,2%	45,2%	52,7%	38,3%
- Aanzien & status van het accountantsberoep waren voor mij heel belangrijk bij mijn studiekeuze	19,5%	31,1%	34,5%	28,1%
- De inhoud van het vak was voor mij heel belangrijk bij de keuze van mijn studie	76,0%	78,5%	83,4%	74,3%
- Financiële zekerheid was voor mij heel belangrijk bij de keuze van mijn studie	43,2%	58,6%	61,9%	56,0%
- Mijn omgeving is het laatste jaar anders gaan denken over de accountant	65,4%	81,8%	81,6%	82,4%
- De gewijzigde publieke opinie ten aanzien van mijn beroep ervaar ik als onaangenaam	59,2%	66,0%	67,5%	64,5%
- De gewijzigde publieke opinie ten aanzien van mijn beroep ervaar ik als onterecht	54,1%	39,4%	43,0%	36,0%
- Ik ben van mening dat de recente ontwikkelingen invloed hebben op de manier waarop ik mijn beroep uitoefen	59,6%	61,8%	64,2%	59,8%
- Ik vind dat de beroepsorganisaties actiever moeten optreden om het imago van het beroep te verbeteren	76,4%	91,0%	93,1%	89,3%

Jong = tot en met 40. Oud = 41 en ouder. Vet = significant verschil.

weinig. Niet wezenlijk anders dan twee jaar geleden, maar toch wel iets. Het lijkt er op - maar dit alles in relatieve zin - dat registeraccountants iets kosmopolitischer zijn geworden, en iets meer op genieten ingesteld dan twee jaar geleden. Iets 'vrijer', om nog maar eens een generaliserend etiket te plakken. RA's anno nu zijn gemiddeld iets milieubewuster, minder star over rolverdelingen, delen hun tijd bewuster in volgens het adagium 'tijd is geld', maar hebben tegelijkertijd meer aandacht voor het privé-leven en voelen zich sterker maatschappelijk betrokken.

AA traditioneler

Net als de RA is ook de AA relatief oververtegenwoordigd onder de nieuwe conservatieven en kosmopolieten. Maar er zijn ook verschillen. De opvallendste zijn dat AA's vaker dan RA's zijn te vinden in het segment van de traditionele en moderne burgerij, terwijl ze juist minder vaak behoren tot de groep 'swingende' en dyna-

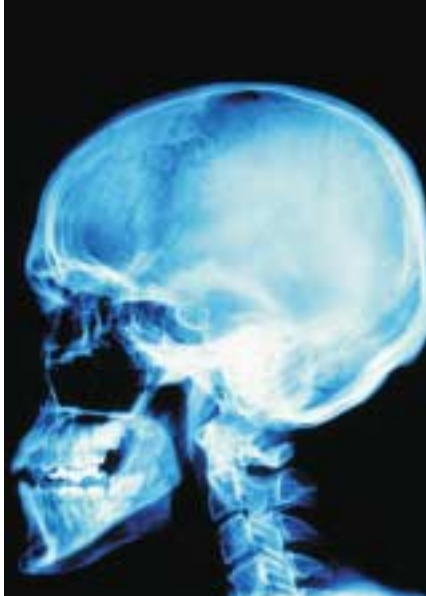
mische wereldburgers, de kosmopolieten. Enigszins kort door de bocht zou je kunnen zeggen dat de gemiddelde AA iets traditioneler is ingesteld dan de RA. Dit zijn natuurlijk wel heel algemene etiketten. Daarom is het aardig eens wat nader te kijken naar de onderliggende kenmerken. Motivaction onderscheidt maar liefst 39 van deze 'onderstromen'. Sommige daarvan leiden bij eerste aanblik tot enige verontrusting ter redactie, wellicht mede omdat de Amsterdamse PvdA-wethouder Rob Oudkerk net in die tijd de krantenkolommen bestormde met zijn benedengordelse hobby's. Maar bij nadere toelichting blijken kenmerken als exhibitionisme, voyeurisme, geweldfascinatie, ruw hedonisme, polysensualiteit en *making magic* toch minder beladen dan het leek.

Exhibitionisme

Dat geldt dus ook voor de vaststelling dat RA's vergeleken met AA's wat minder voyeuristisch zijn en juist meer tot exhibitionisme ►

RA's zijn vergeleken met AA's tot exhibitionisme geneigd.

Enigszins kort door de bocht zou je kunnen zeggen dat de gemiddelde AA iets traditioneler is ingesteld dan de RA.

geneigd. Deze begrippen staan hier respectievelijk voor 'geïntrigeerd zijn door (de levens van) andere mensen' en 'het persoonlijke steeds minder als persoonlijk te ervaren'.

Kortom: RA's laten liever zien hoe ze hun persoonlijke leven vormgeven, staan liever op de bühne dan hun AA-collega's en doen minder moeite een privé-sfeer in stand te houden.

De onderzoekers vatten de verschillen tussen RA's en AA's als volgt samen:

- De RA is vooruitstrevender, toleranter, meer prestatiegericht en betrokken met de wereld om zich heen dan de AA.
- De AA is traditioneler ingesteld dan de RA, hecht meer waarde aan orde en regelmaat, normen en waarden, is meer lokaal georiënteerd en 'vindt minder makkelijk zijn weg in deze complexe informatiewereld dan de RA'.

Publieke opinie

Interessant zijn ook de antwoorden op dertien stellingen die de respondenten kregen voorgelegd. Die tonen opvallende verschillen tussen RA's en AA's (zie kader Stellingen).

Allereerst blijken aanzien, status en financiële zekerheid voor RA's duidelijk belangrijker te zijn dan voor AA's. Verder hebben de diverse boekhoudschandalen hun sporen nagelaten, maar niet overal in gelijke mate. RA's hebben meer 'last' van de kritiek dan AA's. Op de vragen of hun omgeving anders is gaan denken over het beroep en of ze de gewijzigde publieke opinie over het beroep onaangenaam vinden, zeggen ze duidelijk vaker 'ja'. Maar tegelijk vinden ze die kritiek vaker dan AA's wel terecht. Ook vinden RA's veel sterker dan AA's dat de eigen beroepsorganisatie actiever moet optreden om het imago van het beroep te verbeteren. Daarbij moet wel worden vermeld dat het onderzoek alweer een halfjaar geleden plaatsvond.

Jong-oud

Jong en oud verschillen, ook bij accountants. Jongere RA's vinden - net als AA's - de gewijzigde publieke opinie over hun beroep vaker onterecht dan oudere RA's. Ook vinden ze nog sterker dan de ouderen dat het NIVRA actiever moet optreden om het vertrouwen te herstellen. Zoals gezien zijn aanzien en status voor RA's belangrijker dan voor AA's. Voor jonge RA's geldt dat nog weer sterker. Of dit een structurele verschuiving betreft of een puur leeftijdsgebonden en dus voorbijgaande kwestie, valt uit deze cijfers niet op te maken. Paradoxaal genoeg was de inhoud van het vak voor de jongere RA's juist een duidelijk belangrijker overweging voor de studiekeuze dan bij hun oudere collega's. Statuswens en inhoudelijke behoefte sluiten elkaar dus niet uit. Accountants blijven mensen. ■

Welk sociaal milieu?

RA's zijn vaker dan andere hoogopgeleiden te vinden in:

- *Nieuwe conservatieven*
Liberaal-conservatieve bovenlaag. Wil ruimte geven voor technologische ontwikkeling, maar geen voorstander van sociale en culturele vernieuwing. Zelfbewust, risicomijdend en gedisciplineerd. Veel aandacht voor gezin en familie. Erg prestatiegericht, huiselijke vrijetijdsbesteding.
- *Kosmopolieten*
Ambitie, zelfontplooiing en sociale betrokkenheid staan centraal. Wereldburger, combineert materialisme en maatschappelijk succes met genieten. Brede interesse in kunst en literatuur. Hard werken maar ook veel uitgaan.
- *Postmoderne hedonisten*
Individualistisch, onafhankelijk en impulsief leven. Centraal staat het opdoen van nieuwe ervaringen. Streven naar comfortabele leefstijl zonder veel verplichtingen. Sociale betrokkenheid relatief gering. Werk is belangrijk maar niet heilig.

RA's zijn minder vaak dan andere hoogopgeleiden vertegenwoordigd in:

- *Traditionele burgerij*
Moralistisch, plichtsgetrouw en op status quo gericht, houdt vast aan tradities en materiële bezittingen.
- *Moderne burgerij*
Conformistisch, statusgevoelig, zoekt evenwicht tussen traditie en moderne waarden zoals consumeren en genieten.
- *Gemaksgeoriënteerden*
Impulsieve en passieve consument die in de eerste plaats streeft naar een onbezorgd, plezierig en comfortabel leven.

Overige sociale milieus (RA's niet onder- of oververtegenwoordigd):

- *Opwaarts mobielen*
Carrièregerichte individualisten met een uitgesproken fascinatie voor sociale status, nieuwe technologie, risico en spanning.
- *Postmaterialisten*
Maatschappijkritische idealisten die zichzelf willen ontplooiën en opkomen voor sociaal onrecht en milieu.

Bron: Motivation